ממורחין מן העובד כוכבים (א) מעשרן והן שלו דמרחינהו מאן אילימא דמרחינהו עובד כוכבים ¹דגנך אמר רחמנא ולא דגן עובד כוכבים אלא דמרחינהו ישראל (א) מרשות עובד כוכבים מעשרן (ג) ב דאין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר והן שלו דאמר ליה (ה) קאתינא מכח גברא דלא מצית (א) אישתעיה דינא בהדיה תנן התם ג המפקיד ג פירותיו אצל הכותי ואצל עם הארץ בחזקתן למעשר ולשביעית (ד) ד אצל העובד כוכבים כפירותיו (א) ר״ש אומר דמאי אר״א להפריש כולי עלמא לא פליגי כי פליגי ליתנן לכהן תנא קמא סבר ודאי חלפינהו ובעי מיתננהו לכהן ור׳ שמעון סבר דמאי יתיב רב דימי וקאמר להא שמעתא א״ל אביי טעמא דמספקא לן אי חלפינהו אי לא חלפינהו הא ודאי חלפינהו דכולי עלמא בעי למיתבינהו לכהן והאמר ר׳ שמואל אמר ר׳ חנינא הלוקח טבלים (ב) מן העובד כוכבים ממורחין מעשרן והן שלו דלמא כאן בתרומה גדולה כאן בתרומת מעשר (ב) ג אזכרתן מילתא דא״ר יהושע בן לוי מנין ללוקח טבלים ממורחין מן העובד כוכבים שהוא פטור מתרומת מעשר שנאמר ²ואל הלוים תדבר ואמרת אליהם כי תקחו מאת בני ישראל (ד) טבלים שאתה לוקח מבני ישראל אתה מפריש מהן תרומת מעשר ונותנה לכהן טבלים שאתה לוקח מן העובד כוכבים אי אתה מפריש מהן תרומת מעשר ונותנה לכהן: ואם מת נהנים בו: דמית היכא אילימא דמית בי כהן ונהנה בו כהן פשיטא ממונא דידיה הוא ה אלא דמית בי בעלים ונהנה בו כהן הא נמי פשיטא סד״א כל כמה דלא מטא לידיה לא זכה ביה קמ״ל דמעידנא דאפרשיה ברשותיה דכהן קאי:

מתני׳

(ה) **ממורחין.** שנגמרה מלאכתן למעשר דמירוח (ה) גמר מלאכה של תבואה כשמשוה את הכרי ומחליקו ברחת: **ואותו אבי אמו כהן כו׳.** רבותא קמ״ל דאע״ג דמכח ישראל קאתי דאיכא למימר ניתבינהו השתא לתרומה (ומעשר) לכהן כי היכי דהוה עביד ישראל קמא אפי׳ הכי כיון דיד כהן באמצע הוי כאילו הפריש הכהן האמצעי מהן התרומה והוריש לישראל זה כל אחד בפני עצמו ומעשרן והכל שלו ומוכר התרומה לכהנים והוא הדין נמי אם לא נפלו לאותו כהן מישראל דתבואת כהן (ו) חייבת בתרומה אלא שאינה נותנה לכהן אחר אלא מפרישה ואוכלה: **משום** (ז) **דהוה מופרש וקאי.** כלומר שהשה מין אחד וחמור מין אחר ואינו מחוסר מעשה הלכך הוי כאילו נפלו לו מבית כהן החמורים לעצמן והטלאים לעצמן: **אבל.** גבי (ח) תבואה דמחוסר הפרשה אימא כמי שלא הורמו בבית כהן דמיין וחזרו לאיסורם הראשון ויתנם לכהן(ו): **והן שלו.** התרומה עצמה ומוכרה לכהנים: **דגנך.** דיגונך. מה שאתה ממרח חייב בתרומה ולא מירוח עובד כוכבים: **דאמרחינהו ישראל** (ז) **מרשות עובד כוכבים.** שהיה ישראל אריס וקרקע של עובד כוכבים הוי: **למעשרו׳.** אם מעושרין הן (ט) אין חוששין שמא החליפן או בשביעית שמא החליפן בפירות שביעית שיהיו צריכין להתבער בשביעית: **כפירותיו.** של עובד כוכבים דודאי חלפינהו וצריך להפריש מהן מעשר. (י) האי תנא סבר דאין מירוח העובד כוכבים פוטר ופלוגתא היא במנחות בפרק ר׳ ישמעאל (דף סו:): **דמאי.** ספק חילפן ספק לא חילפן: **להפריש כולי עלמא לא פליגי.** דאפי׳ לר׳ שמעון דאמר ספק מספק לא אכיל טבלים שבמיתה הן ובעי אפרושי הכל דדמו לדמאי דעם הארץ דמפריש: **ובעי׳ מיתבינהו לכהן.** לקמן פריך הא דאמרן לעיל מעשרן והן שלו: **דמאי.** והמוציא מחבירו עליו הראיה וישראל מוכר לכהן את התרומה והדמים שלו. והאי דמאי לא דמי לשאר דמאי שנותן לכהן אחד ממאה דהתם איכא טעמא כדמפרש במסכת סוטה (דף מח.) משום דסבר עם הארץ ללוי הוא דפקיד רחמנא למיתב תרומת מעשר ולא לדידי אבל הכא ההיא ספיקא גופא דאיכא בתרומת מעשר איכא בתרומה גדולה: **להא שמעתא.** דרבי אלעזר: **מעשרן והן שלו.** ואוקימנא דאמרחינהו ישראל ברשות עובד כוכבים: **בתרומה גדולה.** פליגי תנא קמא ורבי שמעון: **בתרומת מעשר.** והן שלו:

מתני׳

דגנך אמר רחמנא ולא דגן עובד כוכבים. (יא) למאן דדריש במנחות פרק ר׳ ישמעאל (דף סז.) דגנך ולא דגן עובד כוכבים (יב) פריך שפיר אמאי מעשרן דתבואה זו גדילה ונתמרחה ברשות עובד כוכבים וא״ת מאי קשה ליה הכא דלמא סבירא ליה כמ״ד מירוח העובד כוכבים אינו פוטר ודגנך למעט מירוח הקדש וכי תימא הא דפליגי במירוח עובד כוכבים היינו (יג) בגדל ברשות ישראל אבל גדל ברשות עובד כוכבים ומרחינהו עובד כוכבי׳ (יד) פטור מכל מקום מאי קשיא דלמא בגדל ברשות ישראל וי״ל דמשמע ליה דאיירי בגדל ברשות עובד כוכבים אבל סוגיא דמנחות (דף סו:) מוכח דפליגי אפי׳ בגדל ברשות עובד כוכבים וי״ל דניחא ליה לשנויי (טו) דהכא ככולי עלמא ומיהו קשה דאפילו (ה) הניחא ליה מירוח דעובד כוכבים פוטר מ״מ חייב לעשר מדרבנן גזירה משום בעלי כיסין (טז) וי״ל משמע ליה מדקאמר והן שלו אלמא לית ליה גזירה דבעלי כיסין דא״כ היה חייב ליתנו לכהן (יז) ואמאי מעשרן והן שלו וקשיא דאשונה נמי מתרלא בהכי דדייק דקסבר מירוח העובד כוכבים פוטר מדקאמר והן שלו דאי אינו פוטר אמאי מעשרן והן שלו לתנינהו לכהן ומיהו (יח) קשה ליתני ואע״ג דאינו פוטר לא מחייב למיתב לכהן דא״ל קאתינא מכח גברא דלא מצית לאשתעויי דינא בהדיה ולמאן דאית ליה נמי גזירה (יט) (ט) בעלי כיסין דהיינו מאן דאית ליה מירוח העובד כוכבים פוטר לא מיסתבר (כ) למחייב ליתן לכהן טפי ממאן דאית ליה אינו פוטר (כא) ודמשמע בסמוך בשמעתין דודאי חייב למיתב לכהן דאמר אצל עובד כוכבים (כב) הרי הוא כפירותיו ומשמע דאי ודאי חלפינהו דכולי עלמא בעי למיתבינהו לכהן היינו ודאי כפי המסקנא דמסקינן כאן בתרומה גדולה כאן בתרומת מעשר: **דמרחינהו ישראל** (כג) **ברשות עובד כוכבים.** פירש הקונטרס (כד) ישראל אריס של עובד כוכבים וקשה לפירושו (כה) אי בחלק עובד כוכבים היינו מריחת עובד כוכבים אי בחלק ישראל אין זה לוקח טבלים ונראה לפרש מרחינהו ישראל ברשות עובד כוכבים אחר שלקחן ישראל (כו) והכי קא (י) אמר הלוקח טבלין מן העובד כוכבים והן עכשיו ממורחין: **מעשרן** דאין קנין. (כז) תימה אפי׳ יש קנין חייב לעשרן מדרבנן כדמוכח בהקומץ רבה (מנחות דף לא.) בשמעתא דר״ש שזורי גבי לך קח מן העובד כוכבים ועשר עליו וכי תימא שרוצה למצוא חיוב דאורייתא לרבותא דאפי׳ (ל) הכי (כח) דחייב לעשר דאורייתא והא ממה נפשך לקוח פטור מדאורייתא כדמוכח פרק הפועלים (ב״מ דף פח:) מיהו לפירוש ר״ת (כט) דמפרש דהיינו דוקא לוקח אחר מירוח אבל לוקח קודם מירוח ומרחו חייב ניחא ועוד י״ל אפילו מפטר (ל) לוקח קודם מירוח מדאורייתא מ״מ הוי רבותא ממה שהן שלו אע״פ שאין קנין ואין טעם לפטור (לא) מטעם הפקעה דחמור איסוריה טפי כדמוכח בהקומץ רבה (מנחות לא.) (לב) ממה דפריך ולימא ליה לך קח מן העובד כוכבים [ומשני] דקא סבר אין קנין והוה ליה מן החיוב על הפטור אע״ג דלקוח (לג) דרבנן: **הרי הן** בחזקתן למעשר ולשביעית. משמע מכאן דסתם עם הארץ חשודין על השביעית וכן (לד) פרק לולב הגזול (סוכה לט.) אין מוסרין דמי (לה) שביעית לעם הארץ ופ״ק דחולין (דף ו.) ואם אמר (י) עשה לי משליכי חושש לשאור ותבלין שבה משום מעשר ומשום שביעית וקשה מההיא (לו) דמשאלת אשת חבר לאשת עם הארץ ומשאלת אשה לחבירתה החשודה על שביעית משמע דסתמא לא חשידי ובכתובות (לז) (דף כד.) פירשתי (מ): **הא** חלפינהו ודאי בעי למיתננהו לכהן. ואע״ג דשמעינן לרבי שמעון (לח) מירוח העובד כוכבים פוטר מכל מקום חייב (נ) משום גזירה בעלי כיסין כדפרישית לעיל: **טבלים** שאתה לוקח מן העובד כוכבים. משמע הכא דלוקח חייב (לט) מדאורייתא מדאיצטריך קרא לפטור (ס) תרומת מעשר והקשה ר״ת מדקאמרינן פ׳ הפועלים (ב״מ פח: ושם) תבואת זרעך ולא לוקח ותירץ לוקח קודם מירוח חייב מדאורייתא והא דאמרי׳ פ׳ ר׳ ישמעאל (מנחות סו:) תורמין משל עובדי כוכבים על של (מ)(ע) כותיים ומשל כל על של כל (פ)(אלמא) מירוח העובד כוכבים אינו פוטר לא בלוקח מן העובד כוכבים איירי דלוקח ממורח אפי׳ מישראל פטור (מא) דאורייתא אלא בעובד כוכבים התורם משלו על של ישראל איירי כדתנן (תרומות פ״ג מ״ט) העובד כוכבים והכותי שתרמו תרומתן תרומה (מב) ופרק בכל מערבין (עירובין לז:) גבי לוקח יין מבין הכותים (מג) אמר כי לית ליה ברירה בדאורייתא יש לפרש תרומת דגן תירוש ויצהר קרי דאורייתא ואפילו מפטר כל לוקח ניחא נמי סוגיא (מד) דשמעתין לוקח טבלים מן העובד כוכבים איירי בעובד כוכבים המעשר פירותיו ונתן ללוי לא מיחייב לוי למיתב תרומת מעשר לכהן ומעשר דאורייתא היא אי אין קנין ומירוח העובד כוכבים אינו פוטר (מה) ואי למ״ד מירוח העובד כוכבים פוטר אפשר שהקדימו בשבלים (מו) ומתקיים שפיר טעמא דלעיל (מכח) דא״ל אתינא מכח גברא דלא מצית לאשתעויי דינא בהדיה כלומר כמו שהמעשר שהעובד כוכבים מפריש ונותן ללוי דאין הלוי חייב ליתן ממנו (מז) תרומה לכהן כך כשקונה לוי טבלים מן העובד כוכבים להפריש מעשר אינו חייב לתת ממנו תרומת מעשר לכהן אלא מפרישו והוא שלו דא״ל אתינא כו׳ דאי לאו הכי אע״ג דלוקח פטור מדאורייתא מ״מ היה חייב ליתן לכהן מדרבנן והיא דהקומץ רבה (מנחות לא.) משמע כפירוש רבינו תם דפריך ולימא ליה קח מן העובד כוכבים ועשר עליו ומשני קסבר אין קנין והוה ליה מן החיוב על הפטור ומדקרי ליה חיוב משמע מדאורייתא ויש לומר (מח) לגבי(ל) דבר המעורב ברוב חולין הוי כמו חיוב על הפטור תדע דה״נ קאמר התם ולימא ליה קח מן השוק ועשר עליו קסבר רוב עם הארץ אין מעשרין הן והוה ליה מן החיוב (ק) על הפטור משמע אי אין מעשרין הוה ליה מן החיוב על הפטור ואמאי והא דמאי (מט) דרבנן ואם טבל מעורב בחולין דרבנן אם

עין משפט נר מצוה

נז א מיי׳ פ״א מהלכות תרומות הלכה יא [טוש״ע יו״ד סי׳ שלא סעי׳ ד]:
ב [מיי׳ שם הל״ין]:
נח ג מיי׳ פי״א מהלכות מעשר הלכה יג:
נט ד מיי׳ שם הלכה טו:
ס ה מיי׳ פי״ב מהלכות בכורים הלכה ה סמג עשין ריא טוש״ע יו״ד סי׳ שכא סעיף ו:

◆

שיטה מקובצת

(א) ר״ש אומר דמאי. אור״י דהך דמאי אינו כשאר דמאי דעלמא דלא בעי להפריש תרומה גדולה ולא קאמ׳ אלא דיש לו תורת דמאי דאין צריך ליתן לכהן כמו בתרומת דמאי דהמע״ה. תוס׳ חיצוניות: (ב) טבלים ממורחים מן העובד כוכבים מעשרן: (ג) מעשר אדכרתן מילתא: (ד) ישראל וגו׳ טבלין: (ה) דמירוח הוא גמר: (ו) כהן נמי חייבת: (ז) משום דקא מופרש: (ח) גבי תרומה דמחוסר: (ט) הן אין חוששין שמא החליפו שיתחייב כדי להפריש מעשר אחר ואם גדלו בששית ועכבן עד שביעית אין: (י) מעשר ס״א וכגון דמרחינהו לפירות דעובד כוכבים ישראל מרשות עובד כוכבים ולענין שביעית מתבערין בשביעית הס״ד ומה״ד דמאי כו׳: (יא) עובד כוכבים בין למאן: (יב) עובד כוכבים בין למאן דדריש דגנך ולא דיגון עובד כוכבים פריך: (יג) היינו היכא דגדל ברשות: (יד) עובד כוכבים לכו״ע פטור מ״מ מאי קושיא דלמא הכא בגדל ברשות ישראל ומיהו מצינו למימר דמשמע ותי׳ וי״ל נמחק: (טו) לשנויי ברייתא דהכא ככו״ע ומיהו אכתי קשה דאפילו ס״ל מירוח דעובד כוכבים: (טז) כיסין כדאמרינן במנחות י״ל: (יז) לכהן וא״כ אמאי מעשרן: (יח) ומיהו הא קשה דלישני דאע״ג: (יט) גזירה דבעלי כיסין: (כ) מיסתבר דמחייב טפי: (כא) פוטר ומשמעתין דבסמוך משמע דודאי חלפינהו חייב דקאמר: (כב) תיבות הרי הוא ל״ש ונמחק: (כג) ישראל מרשות עובד כוכבים: (כד) פירש הקונטרס שהישראל אריס. וז״ל תוס׳ חיצוניות ול״נ לר״י דכיון שהיה אריסו של עובד כוכבים ויש לעובד כוכבים חלק שם פשיטא דהוי כמו מרחינהו עובד כוכבים ועוד וכי מירוח הקדש ר״ל מירחו ההקדש עצמו אלא הוי פירוש מירחו ברשות הקדש וא״כ מרחינהו ישראל ברשות עובד כוכבים הוי כמו מרחינהו העובד כוכבים עצמו (הם שלו אעפ״י דהעובד כוכבים עצמו) וא״כ קשה כדפי׳ עכ״ל לר״י דמרחינהו ישראל ברשות עובד כוכבים מיירי שלקחם ישראל מן העובד כוכבים בשבלים ואח״כ מירחם עכ״ל וז״ל הרא״ש ז״ל דמרחינהו ישראל וכו׳ פירש״י ז״ל שישראל אריס של עובד כוכבים ולא רצה לפרש כמו שמשמע פשטא דסוגיא שמירח הישראל תבואת העובד כוכבים משום דאכתי מקרי מירוח העובד כוכבים כיון שהתבואה שלו אעפ״י שמירחה הישראל כי היכי דלא מיקרי מירוח העובד כוכבים אם מירח עובד כוכבים תבואת ישראל וקשיא לפי׳ אי מחלק עובד כוכבים כו׳ כתוב בתוס׳: (כה) לפי׳ דאי בחלק העובד כוכבים היינו מרחינהו עובד כוכבים ואי בחלק הישראל: (כו) ישראל מהעובד כוכבים מרחם וה״ק כו׳ עובד כוכבים שהם עכשיו: (כז) קנין וא״ת אפילו: (כח) הכי הם שלו אע״ג דחייב: (כט) ר״ת ניחא דמפרש: (ל) מפטר כל לוקח קודם מירוח מדאורייתא כו׳ מ״מ הוי רבותא טפי מה שהן שלו ס״א כשאין קנין: (לא) לפטור מחמת הפקעה קדושת הארץ דחמיר: (לב) תיבת ממה נמחק: (לג) דלקוח הוי דרבנן: (לד) וכן בפ׳ לולב: (לה) דמי פירות שביעית: (לו) מההיא דתנן בפ׳ הנזקין גבי משאלת אשה חבר לאשת עם הארץ קתני משאלת אשה: (לז) ובכתובות פ״ב פירשתי: (לח) שמעון בפ׳ ר׳ ישמעאל מירוח: (לט) חייב לעשר מדאורייתא מדאצטריך קרא לפטורי מליתן תרומת מעשר לכהן והקשה ר״ת כו׳ דלוקח קודם מירוח: (מ) על של עובדי כוכבים ומשל עובד כוכבים על של כל דמירוח העובד כוכבים תיבת אלמא ל״ש: (מא) פטור מדאורייתא אלא: (מב) תרומה א״נ בשלקח עובד כוכבים מישראל קודם מירוח ומירחם עובד כוכבים וחזר ומכרה לישראל דאי משום תבואת זרעך לא מיפטר דתבואת זרעך קרינא ביה דישראל זרעו ובפ׳ בכל: (מג) הכותים דאמר כי כו׳ לפרש דתרומת דגן כו׳ קרי בדאורייתא אע״ג דלקוח הוי דרבנן דאפילו מפטר כל לקוח מדאורייתא: (מד) דשמעתין דטבלים לוקח מן העובד כוכבים כו׳ ונתן המעשר ללוי לא: (מה) פוטר ואפילו למ״ד תיבת ואי ל״ש: (מו) בשבלים ואפשר דעכשיו קיים שפיר טעמא דלעיל דא״ל אתינא תיבת מכח ל״ש: (מז) ממנו תרומת מעשר לכהן כמו כן כשקונה לוי כו׳ והפריש מעשר: (מח) לומר דלגבי דבר: (מט) דמאי מדרבנן לכ״ע וכן טבל המעורב בחולין הוי דרבנן ואם הוא:

מסורת הש״ס

(א) ברכות ל״ק, (ב) [גיטין מז. ב״מ קא. מנחות לא.], (ג) דמאי פ״ג מ״ד, (ד) [דמאי פ״ג מ״ד ע״ז לא.], (ה) [מכאן שייך עוד לע״א], (ו) ע״כ שייך לע״א, (ז) ברכות. ל״ק, (ח) לתנא דס״ל מירוח. ל״ק, (ט) משום בעלי. ל״ק, (י) קאמר. ל״ק, (כ) היכא דחייב לעשר מדאורייתא הן שלו. ל״ק, (ל) עשה משליכי. ל״ק, (מ) [וע״ע תוס׳ לקמן ל. ד״ה מתני׳], (נ) ל״ג גזירה משום, (ס) מתרומת. ל״ק, (ע) עובדי כוכבים. ל״ק, (פ) משמע דמירוח. ל״ק, (צ) טבל המעורב. ל״ק, (ק) הפטור ואמאי והא דמאי דרבנן וטבל המעורב בחולין נמי דרבנן אם הוא מעורב כו׳ כנ״ל והשאר יש למחוק ל״ק,

◆

תורה אור השלם

1. רֵאשִׁית דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וְרֵאשִׁית גֵּז צֹאנְךָ תִּתֶּן לוֹ: דברים יח ד
2. וְאֶל הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאִתָּם בְּנַחֲלַתְכֶם וַהֲרֵמֹתֶם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת יְיָ מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר: במדבר יח כו

◆

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ דלא מצית אישתעויי דינא: (ב) שם כאן בתרומת מעשר א״ל אדכרתן מילתא:

◆

גליון הש״ס

גמ׳ קאתינא מכח גברא. ע״ל מז ע״ב:

מוסף רש״י

דאין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל. אם קנה עכו״ם קרקע בארץ, אין קניינו קנוי להפקיעה מקדושתה שלא תתחייב במעשר וישראל הקונה ממנו מן הפירות צריך לעשר (גיטין מז.). **אצל העובד כוכבים כפירותיו.** הרי הן כפירותיו למעשר ולשביעית, דחשידי לחלופי (ע״ז לא.).

◆

רבינו גרשום

קמ״ל דאמרינן נמי בשיין כמופרש וקאי הלכך מפרישן ומעשרן והן שלו: אלא דמרחינהו ישראל מרשות עובד כוכבים כגון שנתן העובד כוכבים לישראל שדהו בקבלה ומירחן ישראל והאי הלוקח דקאמר כלומר שלוקחן ממנו ישראל בטורח עבודתו והן שלו שיכול למוכרן ולוקח הדמים: דאמר ליה לכהן קא אתינא כו׳: בחזקתן למעשרות ולשביעית כלומר אם הפקיד כהן פירותיו מעושרין ליכא למיחש שמא החליפן לו ומחזיר לו טבלים אלא אותן שהפקיד לו מחזיר לו. וכן לשביעית אם הפקיד לו פירות של שנת ששית ומחזירן לו בשביעית ליכא למיחש שהחליפן לו ומחזיר לו פירות שביעית שאסורין לסחור בהן וצריכין ביעור לאחר שכלה לחיה. אלא אותן שהפקיד בידו מחזיר לו שלא היה רוצה להכשילו: אצל העובד כוכבים. אבל אם הפקידן אצל העובד כוכבים כשמחזירן לו הרי הן כפירותיו. יש להן דין כפירותיו של עובד כוכבי׳ דאמרינן ודאי החליפן ומחזיר לו אחרים ודינן כפירות דאמרחינהו ישראל מרשות עובד כוכבים דקא בעי לאפרושי מניהו תרומה גדולה ולמיתבה לכהן והשאר מעשר ראשון ותרומת מעשר מעשרן והן שלו: ר׳ שמעון אומר יש להן תורת דמאי דספק החליפן וספק לא החליפן הלכך דכולי עלמא לא פליגי דבעי לאפרושי כי פליגי ליתנה לכהן בתרומה גדולה לחוד קאמר תנא קמא סבר כו׳. ורבי שמעון סבר דספק הוא אם החליפן אי לא הלכך בתרומה גדולה מפריש והן שלו ומוכרה לכהן: וקאמר לה להא שמעתא. דר״א: דלמא לא קשיא הא דדריש אביי דאי ודאי חלפינהו דכולי עלמא בעי למיתבינהו לכהן כאן בתרומה גדולה כלומר בתרומה גדולה לחוד קאמר. והאי דאמר שמואל בר נתן מעשרן והן שלו בתרומת מעשר קאמר ולא בתרומה גדולה. א״ל אביי לרב דימי ודאי הוי כדקא משנית לי ודלמא כאן בתרומה גדולה וכאן בתרומת מעשר דכי ודאי חלפינהו דכולי עלמא דתרומה גדולה בעי למיתבה לכהן ולוקח טבלין מן העובד כוכבים ממורחין מעשרן והן שלו בתרומת מעשר קאמר דפטור הוא מתרומת מעשר למיתבא לכהן [בחנם] (באנס״י) וכדריב״ל דדריש ליה להאי קרא הכי טבלים שאתה לוקח מישראל כו׳: ואם מת. השה שהפריש בשביל פטר חמור קודם שבא ליד כהן נהנה בו כהן דמעידנא דאפרשיה ברשותיה דכהן קאי:

מתני' (א) אין [א]פודין לא בעגל ולא בחיה לא בשחוטה ולא בטריפה ולא בכלאים ולא בכוי ורבי אליעזר מתיר בכלאים מפני שהוא שה ואוסר בכוי מפני שהוא ספק נתנו לכהן [א] אין הכהן רשאי לקיימו עד שיפריש שה תחתיו: **גמ'** מתני' מני בן בג בג היא דתניא בן בג בג אומר נאמר כאן [1] שה ונאמר להלן [2] שה מה להלן פרט לכל השמות הללו אף כאן פרט לכל השמות הללו אי מה להלן [3] זכר תמים ובן שנה אף כאן זכר תמים ובן שנה ת"ל תפדה תפדה ריבה אי תפדה תפדה ריבה אפי' כל הני נמי א"כ שה שה מאי אהני ליה [ג]איבעי' להו מהו לפדות בבן פקועה אליבא דר' מאיר לא תיבעי לך דכיון דאר"מ בן פקועה טעון שחיטה שה מעליא הוא אלא כי תבעי לך אליבא דרבנן [ב]דאמרי שחיטת אמו מטהרתו כבישרא בדיקולא דמי או דלמא כיון דהשתא מיהא רהיט ואזיל שה קרינא ביה מר זוטרא אמר אין פודין ורב אשי אמר [ג]פודין א"ל רב אשי למר זוטרא מאי דעתיך דילפת מפסח אי מה להלן [ז]זכר תמים ובן שנה אף כאן זכר תמים ובן שנה תפדה תפדה ריבה אי תפדה תפדה ריבה אפילו בן פקועה נמי א"כ שה שה מאי אהני ליה איבעיא להו מהו לפדות בנדמה אליבא דרבי אליעזר לא תיבעי לך השתא בכלאים פרקינן בנדמה מיבעיא כי תיבעי לך אליבא דרבנן בכלאים הוא דלא פרקינן בנדמה פרקינן או דלמא ל"ש ת"ש [ד]פרה שילדה מין עז אין פודין הא רחל שילדה מין עז פודין מני אילימא ר' אליעזר הא בכלאים נמי פרקינן אלא לאו רבנן היא לא לעולם ר' אליעזר היא גופה קמ"ל דפרה שילדה מין עז אין פודין לא תימא זיל אבתריה דידיה והאי עז מעליא הוא אלא זיל בתר אימיה והאי עגל הוא ת"ש דתני רבה בר שמואל איזהו כלאים רחל שילדה מין עז ואביו שה כלאים הוא נדמה הוא אלא איזהו דמי לכלאים דשוויה רבנן כי כלאים רחל שילדה מין עז ואביו שה למאי אי לקדשים מהיכא דממעט כלאים מהתם ממעט נדמה דתניא [3] שור או כשב[י] [ב] פרט לכלאים או עז [ג] פרט לנדמה אי לבכור [4] אך בכור שור אמר רחמנא[ו] [ה]עד שיהא הוא שור ובכורו שור (א) אלא למעשר [5] תחת תחת מקדשים גמר אלא לפטר חמור לא לעולם למעשר וכגון שיש בו מקצת סימנין מהו דתימא [6] העברה העברה מבכור גמר קמ"ל תחת תחת מקדשים גמר איבעיא להו מהו לפדות בפסולי המוקדשין אליבא דר"ש לא תיבעי לך כיון דאמר מותר בהנאה חולין הוא כי תיבעי לך אליבא דרבי יהודה דאמר אסור בהנאה מאי כיון דאסור בהנאה אין איסור חל על איסור או דלמא כיון דלא תפיס פדיונו אפקועי איסורא בעלמא הוא אמר רב מרי בריה דרב כהנא מי זוטר מאי דכתיב בהו [7] כצבי וכאיל מה צבי ואיל אין פודין אף פסולי המוקדשין אין פודין השתא דאתית להכי

לר'

מתני' לא בחיה. צבי ואיל: **ולא בשחוטה.** ואפי' (ב) שה שחוט: **טריפה.** (ג) שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה: **כלאים.** תייש הבא על הרחל: **כוי.** ספק חיה ספק בהמה: **מפני שהוא שה.** דבין רחל ובין [ז] עז קרויין שה: **נתנו לכהן.** הפטר חמור (ד): **גמ' להלן.** בפסח: **לכל השמות.** שבמשנתנו. הפסח אינו בא עגל וחיה דכתיב (שמות יב) שה מן הכבשים ומן העזים ולא שחוט דבעינן שחיטה לשם פסח וכלאים נמי לא דכלאים אין קריבין לגבי מזבח כדקתני לקמן שור וכשב פרט לכלאים: **בן פקועה.** שנמצא חי בבהמה שחוטה: **פלוגתא** דר"מ ורבנן בפ' בהמה המקשה (חולין דף עד.): **בדיקולא.** קלתה. כלומר כשחוטה דמי ואין פודין בשחוטה: **או דלמא כו'.** וכל הנך אין פודין דאמר במתניתין שלא בשוין קאמרינן דאי בשוין אפי' בשלקי שרי: בן פקועה פסול לפסח דאינו קרב למזבח דתניא בפ' שני דשחיטת חולין (דף לח:) כי יולד[ח] פרט ליוצא דופן: **שה מאי אהני ליה.** ומסתברא למעוטי בן פקועה דכשחוט דמי ולא שה הוא ותפדה מרבי' בעל מום ונקבה ובן שתי שנים דשה נינהו: **בכלאים.** דתרי מיני הוא פרקינן דקתני במתניתין ר"א מתיר בכלאים: **פרה שילדה מין עז אין פודין.** דעגל הוא: **בכלאים** (ה) **פרקינן.** וכ"ש בנדמה וצ"ל למיתנייה: **היא גופה אילטריכא ליה.** ולא משום [ט] דוקיא אתא: **כלאים הוא.** בתמיה. הא נדמה הוא: **למאי.** קאמר דשוייה רבנן לנדמה כי כלאים: **אי לקדשים.** שלא יקרב לגבי מזבח ל"ל למתלייה לנדמה בכלאים כי היכי דפשיטא לן בכלאים פשיטא לן בנדמה: **אי לבכורה.** לאשמועי' דלא קדוש בבכורה [י] ככלאים פשיטא דאך בכור שור כתיב ובהדיא אימעוט: **אי.** למעט ממעשר דכי היכי דכלאים לא מעשרין אף נדמה לא: פשיטא תרווייהו מחד קרא נפקי תחת תחת כתיב הכא תחת השבט [ויקרא כז] וכתיב בקדשים תחת אמו [שם כב] מה התם נדמה וכלאים לא כדממעטינן לעיל אף מעשר כלאים ונדמה לא: **לפטר חמור.** דלא פרקינן ביה פטר חמור כי כלאים: **מקצת סימנים.** דאמו: **העברה העברה.** כתיב הכא [שם כז] יעבור תחת השבט וכתיב בבכור [שמות יג] והעברת פטר רחם מה בבכורה חייב כדאמרן ואם יש בו מקצת סימנין חייב אף מעשר נמי ליהוי חייב: **קמ"ל.** דדין כלאים אית ליה דתחת תחת גמר מקדשים כי היכי דלמזבח לא קרב כדאמר בריש פירקין (דף ג:) מום קבוע הוא ליסחט עליו במעשר נמי לא קדוש: **פסולי המוקדשין.** שנפדו ויוצאין לחולין: **כיון דאמר**[י]. פטר חמור מותר בהנאה קודם פדיון חולין הוא הפטר חמור ויכול לפדותו בה דליכא למימר איסור חל על איסור: **אין איסור.** פטר חמור חל על איסור דבהמת פסולי המוקדשין אית בה קדושה אפי' לאחר פדיון דאסירי בגיזה ועבודה [ד]: **דלא תפיס פדיונו.** שהשה הניתן תחתיו אין בו משום קדושה: **צבי ואיל.** כתיב בפסולי המוקדשין דכתיב (דברים יב) רק בכל אות נפשך וגו' ובפסולי המוקדשין מדבר [ספרי ראה יב טו]:

לר'

הוא מעורב ברוב [ה] אלא כשהאחד נוטה לצד חיוב או לצד פטור יותר מחבירו קרי ליה חיוב על פטור ועוד דכי משני קסבר אין קנין אבתר דקנה מן הממורח מן העובד כוכבים דרוב עמי הארץ מעשרים הן [ו] לא שייך אלא אחר מירוח ואין לתמוה [ט] לאחר סוגיא דמנחות מנא [מ] לן להש"ס דפליגי במירוח העובד כוכבים פוטר דלמא בי"ש קנין ואין קנין פליגי וי"ל א"כ קשה דר"מ[נ] דמדקאמר ר"מ [ס] תורמין משל כל על של כל א"כ קסבר אין קנין ובפ"ק דע"ז (דף כא.) דאמרי' יש קנין גבי אין משכירין להם שדות משום דמפקע להו ממעשר והא דמוקי [ע] ירושלמי בי"ש קנין ואין קנין לטעם דלא מפרש טעמא דמתניתין דע"ז משום הפקעת מעשר ועוד יש לדקדק מרבי יהודה דאמר במנחות (דף סו:) תורמין משל כל על של כל ופ' [פ] המקבל (ב"מ דף קא.) קסבר יש קנין לפירוש ר"ת בההיא דהמקבל שדה אבותיו מן העובד כוכבים וההיא דע"ז יש [צ] לפרש הפקעה בע"א: **רבי אליעזר** מתיר בכלאים. ר' אלעזר גרסינן ולא גרסינן רבי אליעזר וכן מוכח במרובה (ב"ק דף עח.) דאמר ר' אלעזר [ז] דמתיר בכלאים [ק] מפני שהוא שה דאינו אלא להוציא כלאים למאי הלכתא ומשני לטמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא ודלא כר' יהושע דאי כר' יהושע משה כבשים ושה עזים נפקא וכל שכן דלא כר' אליעזר דשרי לעיל בפירקין [ח] אלמא דרבי אליעזר פליג על רבי אלעזר ור' אליעזר בר פלוגתיה דרבי יהושע: **קא** משמע לן תחת תחת [ר] משלמים גמר. וא"ת למה לי בבכור עד שיהא הוא שור ובכורו שור נילף העברה העברה ממעשר וי"ל משום דכתיב אך לחייב מקצת סימנין דומין לאמו לכך צריך למעט נדמה בהאי קרא דנשמע מינה אמאי קאי אך ומיהו להוה תנא דממעט לעיל נדמה מפטר חמור תרי זמני וגלי לן בקדושת דמים וה"ה לקדושת הגוף לפי טעם זה לא הוה מצי למדרש מקצת סימנים מאך ושמא נפקא ליה מקרא אחרינא: **מה** צבי ואיל אין פודין וכו'. עוד יש דרשא בפ' שני (לקמן דף טו.) מלבי ואיל דפטר להו ממתנות ואי לאו מיעוטא דקרא הוה שרי חלבו ופטר להו מאותו ואת בנו וא"ת [ש] היכי עבדינן כל הנך דרשות דפרק כל פסולי (לקמן דף לג.) אמר תלתא צבי ואיל כתיבי ומייתי כל חד למילתיה ולא דרשינן מינייהו הך דרשות כלל[ת]:

ודאי

מסורת הש"ס

[א] יומא מט: ע"ש ב"ק עח., [ב] [שמות יב כתיב תמים זכר בן שנה], [ג] [חולין עד:], [ד] [בקרא כתיב תמים זכר בן שנה], [ה] [לקמן יז. מז.] חולין לח: נדה מא. ב"ק עז:, [ו] [לעיל ה: וש"נ], [ז] תייש. ל"ק, [ח] [ויקרא כב], [ט] דויקא. ל"ק, [י] בכלאים. ל"ק, [כ] [לעיל ט:], [ל] לאותו סוגיא. ל"ק, [מ] נ"א ליה, [נ] נ"א דר"מ אדר"מ, [ס] [מנחות סו:], [ע] בירושלמי כו' ואין קנין פליגי לטעמיה דלא. ל"ק, [פ] השואל. ל"ק, [צ] מפרשין. ל"ק, [ק] בכלאים שה דאינו אלא להוציא. ל"ק, [ר] נ"א מקדשים. ל"ק, [ש] הכא עבדי' כו' ובפ' כל כו', ל"ק, [ת] [ועי' היטב תוס' לקמן טו. ד"ה מה וכו'],

הגהות הב"ח

(א) גמ' ובכורו שור אי למעשר: (ב) רש"י ד"ה ולא וכו' בשה: (ג) ד"ה טרפה כגון שנחתכו: (ד) ד"ה נתנו וכו' חמור עצמו הס"ד: (ה) ד"ה בכלאים נמי פרקינן:

מוסף רש"י

אין פודין. פטר חמור, **לא בעגל ולא בחיה.** דשה כתיב (יומא מט:). **לא בשחוטה.** בשה שחוטה דלאו שה קרינא בה (ב"ק עח.). **ולא בכלאים.** משני מיני בהמות (שם) או: דעז ורחל ואע"ג דמשני צדדיו הוא שה (יומא שם). **בכוי.** מבהמה וחיה (ב"ק שם) דתייש וצביה (יומא שם). **מהו לפדות.** פטר חמור, **בבן פקועה.** בשה בן ט' (נ"ל בן ה') חי הנמצא בבהמה שנשחטה, ובפחות משווין קמיבעיא ליה, דאי בשווין קי"ל דאפילו בשלקי מפרקינן (חולין עד:). **כבישרא בדיקולא דמי.** ותנן אין פודין בשחוטה (שם). **דילפת מפסח.** ופסח בבן פקועה פסול, דקי"ל בקדשים כי יולד פרט ליוצא דופן (שם). **מאי אהני ליה.** ומסתברא דהאי ממעט דכבישרא בדיקולא הוא וכי מרבי בעל מום ונקבה קא מרבי (שם). **פרט לכלאים.** מן העז ומן הכבש (נדה מא.) בן רחל ותייש שפסול לקרבן, ומריבויא דאו דריש ליה (חולין לח:). **פרט לנדמה.** עז שילדה מתייש כמותה ובנה דומה לרחל (שם) דאינו דומה לא לאביו ולא לאמו, שבא מאיל ורחל ודומה לעז (ב"ק עז:) או: אביו ואמו מן העז והוא כבש (נדה מא.). **אך בכור שור כו'.** מדמצי למיכתב אך שור כשב ועז, דהא עניינא בבכור קמישתעי, דכתיב לעיל מיניה כל פטר רחם וגו' ונקט בכולהו בכור, ש"מ עד שיהא הבכור כאמו ולא יהא דומה לאחר (לעיל ה:).

שיטה מקובצת

[א] אין הכהן רשאי לקיימו אלא רשאי לעורפו עד שיפריש שה תחתיו דנחשדו כהנים וכו' אין לכהן בגוף פטר של ישראל שום היתר לר' יהודה דאסור בהנאה ולר"ש שעובר כל שעה שאינו פודהו כמו ישראל. תוס' חיצוניות: [ב] או עז פרט לנדמה. וא"ת תיפוק ליה דהוי מומא כדמשמע לעיל וי"ל דאצטריך לתמורה ואע"ג דחיילה על בעלת מום קבוע וא"ת ל"ל קרא תיפוק ליה דנילף בקדשים מבכור מג"ש דתחת תחת ויש לומר דאצטריך היכא דמקצת סימנים דומה לאמו דאז מחייב בבכורה וא"ת ולשתוק מאו למעט כלאים ושמעינן ליה מתחת תחת מבכור ובכור ידעינן מכ"ש מנדמה או מבנין אב דרבא וי"ל דאי לא הוה כתיב אלא חד או הו"א דאתא לרבות נדמה כמו או דכתיב גבי טביחה ומכירה (דהוה משמע) [כדמשמע] בפ' מרובה (דף עז) וא"ת ולשתוק מתרי או דכתיבי ומשור וכשב ועז ממעטינן כלאים ונדמה מתחת תחת דבכור וי"ל דאצטריך חד או למעט נדמה אף מקצת סימנים דומה לאמו דמרבינן גבי בכור ומדאצטריך למכתב מיהא חד או איצטריך למכתב אידך דלא נדרוש או לרבות כדמשמע בפרק מרובה וא"ת ולשתוק מבכור שור וכשב ושמעינן דנדמה לא קדיש מג"ש דתחת תחת מקדשים וי"ל כיון דאצטריך למכתב אך לרבות מקצת סימנין דומה לאמו כתב נמי בכור שור וכשב דאך לחודיה לא מצי למכתב. תוס' חיצוניות: [ג] אי לבכור אך בכור וכו' ובכורו שור ותו לא איכפת לן אי הוי כלאים או לא ותימה להר"מ מאיוורא דבפרק מרובה משמע דפשוט הוא למעט נדמה מבכור דקאמר אי לבכור תחת תחת יליף מקדשים אי נמי נדמה ממעט ליה כלאים מיבעיא לכ"נ לפרש דאך בכור אמר רחמנא וא"כ פשוט לו למעט נדמה בכור מכלאים והיאך תלי נדמה בכלאים דקאמר שהוא ככלאים. תוס' חיצוניות: [ד] דאסירי בגיזה ועבודה. הלכך אין פודין או דלמא כיון דלא אלים קדושת פטר חמור למיתפס פדיונו שיהיה פדיונו אסור בהנאה והא דחייבת רחמנא למפרקיה אפקועי לאיסורא בעלמא הוא כדי להתיר הפטר חמור בהנאה ולא שתהיה קדושתו חלה על פדיונו הכי נמי (אין איסור חל על איסור פסולי המוקדשין) אין כאן איסור חל על איסור ופודין בבהמת פסולי המוקדשין דלא תפיס פדיונו וכו': [ה] אלא כשהאחד נוטה לצד חיוב או לצד פטור יותר מחבירו דפטור מטעם לקוח אפי' לפי' ר"ת ועוד מאי דקאמר שהיה לוקח מן העובד כוכבים אז קרי ליה חיוב על הפטור או הפטור על החיוב וכו': [ו] לא שייך אלא אחר מירוח וההיא דפרק השוכר את הפועלים דדריש כנפשך שבעך מה נפשך אתה אוכל ופטור מוקי לה בתאנה העומדת בגינה ונופה נוטה לחצר או לבית דבעל הבית עיניו בתאנה ולוקח עיניו במקחו ופריך ולוקח מדאורייתא מי מיחייב והתניא וכו' ומאי קשיא הא קודם מירוח מיירי דקא קני לה בעודה מחוברת בתאנה ועוד דע"כ קודם מירוח איירי דהא אין פועל אוכל בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר כדתנן התם והריב"ם מפרש איפכא מר"ת דלוקח קודם מירוח פטור אבל אם נתמרח ביד מוכר דחל עליו חיוב מעשר תו לא מיפטר בלקיחה והך דשמעתין יש ליישב כדפי' ויש לתמוה וכו': [ז] ר"א מתיר בכלאים וכו': [ח] אלמא דר"א פליג על ר' אליעזר בר פלוגתיה דר"י ומיהו נראה דדוקא קאמר דלא כר' יהושע אבל לר"א ניחא דלרבי יהושע דאסר ליה באכילה משה כשבים לא אצטריך בנין אב דרבא לומר שאין פודין בו אבל לר"א דשרי באכילה איצטריך שה דרבא לומר שאין פודין דילפינן משה דפסח אע"ג דלר"א שרי לפדות בשאר כלאים מפני שהוא שה ולא ילפינן ליה משה דפסח אלא מרבינן ליה מתפדה תפדה ה"מ בכלאים דכולו טהור אבל בכלאים כי הכא שנולד מן הטהור ועבורו מן הטמא אע"ג דשרי באכילה ילפינן משה דפסח ולא מרבינן ליה מתפדה דלענין פסח אפי' היה כולו דומה אמו לגמרי לא הוה מתכשר דכלאים גמור הוא וזה שנולד מן הטהור [ועיבורו מן הטמא] ככלאים דכבש ועז. כ"מ בתוס' כ"י:

עין משפט נר מצוה

סא א מיי' פי"ב מהל' בכורים הל"ח סמג עשין קמה קמו טוש"ע י"ד סי' שכא סעי' ג:

סב ב מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הל' יד טוש"ע י"ד סי' יג סעי' ג:

סג ג מיי' פי"ב מהל' בכורים הלכה ט טוש"ע י"ד סימן שכא סעיף ז:

סד ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

ה [מיי' פ"ב מהל' בכורות הל"ו טוש"ע י"ד סי' שטו סעי' ה]:

תורה אור השלם

1. וְכָל פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְשֶׂה וְאִם לֹא תִפְדֶּה וַעֲרַפְתּוֹ וְכֹל בְּכוֹר אָדָם בְּבָנֶיךָ תִּפְדֶּה: שמות יג יג
2. שֶׂה תָמִים זָכָר בֶּן שָׁנָה יִהְיֶה לָכֶם מִן הַכְּבָשִׂים וּמִן הָעִזִּים תִּקָּחוּ: שמות יב ה
3. שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַייָ: ויקרא כב כז
4. אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר אוֹ בְכוֹר כֶּשֶׂב אוֹ בְכוֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת חֶלְבָּם תַּקְטִיר אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַייָ: במדבר יח יז
5. וְכָל מַעְשַׂר בָּקָר וָצֹאן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹּדֶשׁ לַייָ: ויקרא כז לב
6. וְהַעֲבַרְתָּ כָל פֶּטֶר רֶחֶם לַייָ וְכָל פֶּטֶר שֶׁגֶר בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ הַזְּכָרִים לַייָ: שמות יג יב
7. רַק בְּכָל אַוַּת נַפְשְׁךָ תִּזְבַּח וְאָכַלְתָּ בָשָׂר כְּבִרְכַּת יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לְךָ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יֹאכְלֶנּוּ כַּצְּבִי וְכָאַיָּל: דברים יב טו

רבינו גרשום

ולא בטריפה. כגון שנחתכו רגליו מן הארכובה ולמעלה: ולא בכלאים. בשה הבא מעז ומרחל: ולא בכוי. הבא מן התיש ומן הצביה: ור' אלעזר מתיר בכלאים מפני שהוא שה. שאביו ואמו מין בהמה: נתנו לכהן. הפטר חמור: אין הכהן רשאי לקיימו. שלא יערפנו עד שיפריש הכהן שה תחתיו והוא שלו מפני גזרת הכתוב ואם לא תפדה וערפתו: נאמר כאן שה. תפדה בשה ונאמר להלן בפסח שה תמים זכר בן שנה: מה להלן פרט לכל השמות הללו. משום דפסח קדשים הוא ואמרינן גבי קדשים שור או כשב (לרבות) פרט לכלאים או עז פרט לנדמה כי יולד פרט ליוצא דופן: אף כאן. בהאי תפדה בשה פרט לכל השמות הללו: בן פקועה. שה חי שנמצא בבטן בהמה שחוטה: כבישרא בדיקולא דמי. וכשחוט הוא ואין פודין בו: דילפת שה שה מפסח ובפסח אמרינן פרט ליוצא דופן והיינו בן פקועה ומשום הכי אין פודין. אי מה להלן זכר כו': בנדמה. היינו שאביו איל ואמו רחל אלא שדומה למין אחר: בנדמה מיבעיא. שהרי אביו ואמו מין אחד: האי פרה שילדה מין עז אין פודין דאמרינן עגל הוא. הא רחל שילדה מאיל מין עז פודין בו. וש"מ דאית ליה דפודין בנדמה (א) מיבעיא: אמר לך רבי אלעזר מי קתני בברייתא' רחל שילדה מין עז הא לא קתני לה בהדיא אלא למידק מיניה הכי לרבי אלעזר אע"ג דאיכא למידק הכי הא לא איצטריך לאשמועינן דכיון דבכלאים פודין כ"ש בנדמה אלא האי גופיה ברייתא גופה אצטריך לאשמועי' דפרה שילדה מין עז אין פודין אותו: לא תימא. דעז מעליא הוא ופודין בו אלא זיל בתר אימיה ועגל הוא ולא איירי בנדמה אלא בהאי גופא: אי זה כלאים רחל וכו' הכי תריץ ליה איזהו דומה לכלאים דאע"ג דלאו כלאים הוא דשווייה רבנן לאיסוריה ככלאים היינו רחל שילדה כמין עז דהאי לאו כלאים הוא אלא נדמה ואפילו הכי אסור ככלאים: ולמאי. קאמר דאסור ככלאים אי לקדשים לזבחים מאי קמ"ל דתני רבה בר שמואל (אי לקדשים דמס') הא לא איצטריך לאשמועינן דמהיכא דמההוא קרא דממעט לכלאים מקדשים מהתם נמי אימעוט נדמה מקדשים דתניא שור או כשב וכו': ואי משום למעוטי נדמה מבכור הא נמי מקרא נפקא דכתיב אך בכור שור עד שיהא הוא שור ובכורו שור פרט לנדמה: ואי למעוטי ממעשר בהמה תחת תחת מקדשים גמר כתיב במעשר כל אשר יעבור תחת השבט וכתיב בקדשים תחת אמו מה התם פרט לנדמה אף במעשר נמי אלא לאו לפטר חמור איצטריך לאשמועינן דהא דתני רבה בר שמואל דאין פודין בנדמה ותפשוט מהכא: לא לעולם. לא תפשוט ולמעשר איצטריך למעוטי וכגון דיש בו מקצת סימן דומים לאמו: מהו דתימא. העברה העברה מבכור גמר כתיב במעשר כל אשר יעבור תחת השבט וכתיב בבכור והעברת כל פטר רחם מה גבי בכור אמרינן כי יש בו מקצת סימנין דומין לאמו חייב בבכורה אף במעשר נמי נימא דכי יש במקצת סימנין דליחייב במעשר: קמ"ל. דתני רבה בר שמואל דלא משום דתחת תחת מקדשים גמר: ואכתי לא ידעינן אי פודין אי לא פודין: פסולי המוקדשין. כגון בעל מום שנפדו כיון דאמר פטר חמור מותר בהנאה קודם פדייה חולין הוא שמותר בהנאה כחולין. ופרקינן בבהמה פסולי המוקדשין דכיון דמותר בהנאה אין כאן איסור חל על איסור דפסולי המוקדשין יש כאן איסור גיזה ועבודה כדאמר בפרק דלקמן תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב דהיינו עבודה חולב: אלא כי תיבעי לך אליבא דרבי יהודה וכו'. אין איסור פטר חמור דאסור בהנאה [חל] על איסור פסולי המוקדשים דאסור בגיזה ובעבודה הילכך אין פודין: או דילמא. כיון דלא אלים קדושת פטר חמור למיתפס פדיונו שיהא אסור בהנאה. והאי דחייבא רחמנא למיפרקיה אפקועי איסורין בעלמא הוא כדי שיהא ניתר פטר חמור בהנאה ולא שתהא חלה קדושתו על פדיונו. הכי נמי אין איסורו חלה כלל על איסורי פסולי המוקדשים ואין [כאן] איסור חל על איסור ופודין בבהמה פסולי המוקדשין: ומי זוטר מאי דכתיב בהו. בפסולי המוקדשין בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדיו כצבי וכאיל והאי הטמא היינו בעל מום. מה צבי ואיל אין פודין בו כדתנן אין פודין לא בחיה: השתא דאתית להכי

(א) אולי צ"ל לא לעולם ר"א היא מי קתני וכו':

לר' שמעון נמי צבי ואיל כתיב בהו איבעיא להו מהו לפדות בבהמת שביעית ודאי לא תיבעי לך [א]לאכילה אמר רחמנא [ב]ולא לסחורה כי תיבעי לך ספק ואליבא דרבי שמעון לא תיבעי לך דלית ליה ספק כי תיבעי לך אליבא דרבי יהודה מאי כיון דמפריש טלה והוא לעצמו לאכלה קרינא ביה או דילמא כיון דכמה דלא מפקע איסוריה לא מישתרי כסחורה דמי ת"ש דא"ר חסדא בהמת שביעית [א]אין פודין בה את הודאי אבל פודין בה את הספק ואמר רב חסדא [ב]בהמת שביעית פטורה מן הבכורה [ג]וחייבת במתנות פטורה מן הבכורה לאכלה אמר רחמנא [ג]ולא לשריפה וחייבת במתנות דלאכלה קרינא בה מיתיבי [ד][ד]האוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה חייב מיתה ואמאי כיון דאילו מטמיא בת שריפה היא לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה שאני הכא דכתיב [1]לדורותיכם תנ"ה מנין לאוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה שחייב מיתה שנאמר לדורותיכם ולגמר מינה התם עיקר לאכילה הכא עיקר לשריפה: נתנו לכהן כו': תנינא להא דת"ר [ה]ישראל שהיה לו פטר חמור בתוך ביתו ואמר לו הכהן תנהו לי ואני אפדהו הרי זה לא יתנו לו אא"כ פדאו בפניו א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה זאת אומרת נחשדו הכהנים על פטרי חמורים פשיטא מהו דתימא ה"מ היכא דמחזק לן דמיקרי אבל בסתמא לא [א] קמ"ל דמורה בה היתירא: **מתני'** המפריש פדיון פטר חמור ומת רבי אליעזר אומר [ב] חייבין באחריותו כחמש סלעים של בן וחכ"א [ו]אין חייבין באחריותו כפדיון מעשר שני [ה]העיד רבי יהושע ורבי צדוק על פדיון פטר חמור שמת שאין כאן לכהן כלום מת פטר חמור [ג] ר"א אומר יקבר ומותר בהנאתו של טלה וחכ"א א"צ להקבר וטלה לכהן: **גמ'** אמר רב יוסף מ"ט דר' אליעזר דכתיב [2]אך פדה תפדה וגו' מה בכור אדם חייב באחריותו אף בכור בהמה טמאה חייב באחריותו א"ל אביי [ד] אי מה בכור אדם מותר בהנאה אף בכור בהמה טמאה מותר וכי תימא ה"נ והתנן מת פטר חמור רבי אליעזר אומר יקבר מאי יקבר לאו [ז]דאסור בהנאה לא יקבר כבכור אדם אלא אדם בכור הוא דבעי קבורה פשוט לא בעי קבורה ועוד תניא מודה ר' אליעזר [ח]בישראל שיש לו ספק פטר חמור בתוך ביתו שמפריש טלה עליו והוא שלו [ו]אלא אמר רבא אמר קרא אך פדה תפדה לפדייה הקשיתיו ולא לדבר אחר [ז]תנן התם הערכין בשעתן ופדיון הבן אחר שלשים יום פדיון פטר חמור לאלתר ורמינהי [ט]אין בערכין [י]ובפדיון הבן [כ]ובנזירות [ל]ובפטר חמור פחות משלשים ומוסיפין עד עולם [ה] אר"נ לומר שאם פדאו פדוי מכלל דבנו אם פדאו אינו פדוי והאיתמר [ח]הפודה את בנו בתוך ל' יום רב אמר [מ]בנו פדוי לאו איתמר עלה אמר רבא דכ"ע מעכשיו [נ]אין בנו פדוי

רב

לר' שמעון נמי. אע"ג דשרי פטר חמור בהנאה [ט:] אין פודין אותו בפסולי המוקדשין דלצבי ואיל כתיב בהו [דברים יב]: **בבהמת שביעית.** בהמה שניקחה בפירות שביעית: **ודאי לא תיבעי לך.** פטר חמור ודאי לא תיבעי לך דכיון דבעי למיתב פדיונו לכהן לא פריק ליה דלאכלה אמר רחמנא ולא לסחורה ונמצא זה קונה חמור בפירות שביעית שאינו ראוי לאכילה: **ספק.** כגון שילדה אמו זכר ונקבה דאמר במתני' [ט.] מפריש טלה והוא לעצמו: **ואליבא דרבי שמעון לא תיבעי לך.** דלדידיה לא מיתבעי לאפרושי טלה לאפקועי איסוריה אי לא יהיב ליה לכהן דהא ר"ש מתיר פטר חמור בהנאה: **את הודאי.** פטר חמור ודאי משום דבעי ליתנו לכהן והויא סחורה: **במתנות.** זרוע ולחיים והקיבה: **לשריפה.** ואי מיחייב בבכור סלקי אימורים לגבוה[ט]: חלה טמאה אין לה תקנה אלא שריפה דהאוכל תרומה טמאה ° חייב מיתה: **ואמאי.** מיחייב עיסת שביעית בשביעית בחלה: **לדורותיכם.** כתיב בחלה [במדבר טו] משמע אפי' בשביעית וכתיב (שם) מראשית עריסותיכם וגו': **תניא נמי הכי.** דטעמא משום דלדורותיכם כתיב בהו: **וליגמר מינה.** דלא אמר לאכלה ולא לשריפה ותתחייב בהמת שביעית בבכורה: **התם.** גבי חלה עיקר הפרשתה לאכילה דאינה בשריפה אא"כ נטמאת: [י] [כ] **נקיימו.** אפי' שעה אחת: **נחשדו.** שעובדין בהן בלא פדיון: **פשיטא.** דודאי מהכא שמעינן לה: **מהו דתימא הני מילי.** דלא יתננו היכא דמוחזק לן ביה דמיקרי חשוד שראינוהו שנחשד בדבר. ל"א דמיקרי דחזינן ליה דאיתרמי ועבד עבודה בפטר חמור קודם פדיון: **דמורה בה היתירא.** דקסבר כיון דשה שיפריש תחתיו יהא שלי למה לי לפדותו: **מתני' כחמש סלעים של פדיון הבן.** דאמר בפ' יש בכור לנחלה (לקמן דף מט.) דחייב באחריותו: **כפדיון מעשר שני.** דאם אבדו אינו חייב באחריותו (א) כרבנן: **מת פטר חמור.** לאחר שהפריש הפדיון ועדיין לא נתנו לכהן: **רבי אליעזר אומר יקבר.** (ב) הואיל והוא חייב באחריו' הטלה כמאן דלא אפרשיה דמי ומותר לישראל בהנאתו של טלה כמי שלא הפרישו: **א"צ להקבר.** דמעידנא דאפרשיה לטלה קם ליה ברשות כהן ופטר חמור פדוי: **גמ' חייב באחריותו.** אם הפריש פדיונו ואבד: **מותר בהנאה.** קודם פדיונו: **יקבר כבכור אדם.** לא משום דאסור בהנאה אלא משום דאיתקש לבכור אדם וסתם בכור אדם ניתן לקבורה: **מודה ר"א.** אע"ג דבודאי פטר חמור ס"ל דכל כמה דלא מטי פטר[ל] חמור ליד כהן לא מיפריק מודה הוא בספק שא"צ לתת פדיון לכהן אלא מפריש כו'. ומדמצריך לאפרושי טלה לאפקועי איסוריה מכלל דס"ל פטר חמור אסור בהנאה: **לפדייה הקשתיו.** בכור בהמה טמאה לבכור אדם שיתחייב באחריות פדיונו ולא לדבר אחר להנאה: **הערכין בשעתן.** שאם היה מבן חדש עד חמש שנים בשעת שאמר ערכי עלי[מ] והמתין שלא נתנו עד שיהא בן שש שיש לו ערך אחר כדכתיב בפרשת ערכין (ויקרא כז) אפי' הכי לא יהיב אלא כשעה שהעריך: **אחר שלשים.** כדכתיב (במדבר יח) ופדויו מבן חדש וגו': **ופדיון פטר חמור לאלתר.** בתמיה: **אין בערכין פחות מבן שלשים.** אינו נערך כדכתיב בפרשה: **ובנזירות.** סתם נזירות שלשים יום כדכתיב (במדבר ו) קדוש[נ] יהיה יהיה בגימטריא שלשים הוו [נזיר ה.]: **ומוסיפין.** שיש ערך לכל זמן שהוא עומד בו כדכתיב בפרשה וכן נזיר נודר בנזיר ארבעה וחמשה שנים ואם המתין מפדיון בנו ומפדיון פטר חמורו כמה שנים עדיין יכול לפדותו ואינו נותן יותר: **לומר שאם פדאו פדוי.** הא דקתני לעיל פדיון פטר חמור לאלתר שאם פדאו לאלתר[ס] [פדוי] אבל עיקר מצות פדייה לא מקיים: **מכלל דבנו.** מדאוקמת ליה בדיעבד וקתני הבן אחר שלשים מכלל דאם פדאו בתוך שלשים אינו פדוי: **והאיתמר.** בפ' יש בכור לנחלה (לקמן דף מט.): **דכ"ע מעכשיו.** היכא דאמר ליה מעכשיו יחול פדיון זה אינו פדוי כי פליגי היכא דאמר עכשיו אני נותן מעות והפדיון לא יחול עד לאחר שלשים יום:

רב

ודאי לא תבעי לך. [ע] לאכלה ולא לסחורה משמע דאסור לקנות בהמה טמאה כגון פטר חמור בפירות שביעית ותימה דאפי' רבנן לא אסרי בהגוזל קמא (ב"ק קב.) משרה וכביסה אלא משום דבעינן דומיא דלאכלה שהנאתו וביעורו שוה ובהמה למלאכה הוי הנאתו וביעורו שוה: **כיון** דאילו מיטמיא כו'. ואע"ג דיכול להפריש מעיסה אחרת שאינה של שביעית על זאת ומקיף שתיהן מ"מ הך לאו בת חלה היא ולא מצי לאפרושי מגופה הוי כמו מן החיוב על הפטור: **הכא** עיקר לשריפה. הקשה ר"ת נילף מעומר דעיקרו לשריפה. ואמר פ' כל קרבנות (מנחות ד' פד.) שומרי ספיחין בשביעית היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה ופריך היכי מייתי עומר מפירות שביעית לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה ואיכא קומץ שקרב לגבי מזבח[פ] שאני התם דאמר קרא לדורותיכם וי"ל לא ילפינן בכור מעומר דאיכא פירכי טובא מה לעומר שכן קרבן צבור ודוחה שבת וטומאה ועוד א"א לקיים עומר בשביעית אלא בפירות שביעית דבעינן כרמל אבל בכור וחלה מתקיים בשנה שביעית בבהמות אחרות ובפירות אחרים: **לאו** איתמר עלה אמר רבא דכ"ע מעכשיו [צ] אינו פדוי. לשון זה אינו לקמן פ' יש בכור (דף מט. ע"ש):

עין משפט
נר מצוה

סה א מיי' פי"ב מהל' בכורים הלכה יא:
סו ב מיי' פ"ה מהלכות בכורות הלכה ט:
סז ג מיי' פ"ט מהלכות בכורים הלכה ח:
סח ד מיי' פ"ו שם הלכה ד:
ה [מיי' פי"ב שם הל"ד טוש"ע י"ד סי' שכא סעיף ח]:
סט ו מיי' שם הלכה ה סמג עשין קמה קמו טוש"ע שם סעיף ו:
ע ז מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ח:
עא ח מיי' שם הל' יט כא כב טוש"ע שם סעי' י:
עב ט מיי' פ"א מהל' ערכין הלכה ג:
עג י מיי' פי"א מהל' בכורים הלכה יז טוש"ע י"ד סימן שה סעיף יא:
עד כ מיי' פ"ג מהל' נזירות הלכה א:
עה ל מיי' פי"ב מהל' בכורים הלכה ו:
עו מ נ מיי' פי"א שם הל' יח טוש"ע שם סעיף יג:

מסורת הש"ס

א) [לאכלה ויקרא כה], ב) [ע"ז סב.], ג) [מנחות פד.], ד) שביעית פ"ט מ"ט, ה) עדיות פ"ז מ"א, ו) [תיבת אלא צריך מוכן וילקוט ליתא], ז) [במשנה לא מצאתי ודע דכ"מ פי"ב מהל' בכורים דין ו' העתיק תניא וכו'], ח) [לקמן מט.], ט) א"כ מה"ד ואמאי מחייב כו' בחלה הס"ד ואח"כ מה"ד בת שריפה היא דחלה טמאה אין (לס) [לה] תקנה. נ"ק, י) שייך למתניתין, כ) פדאו בפניו דאינו רשאי לקיימו אפי' כו'. נ"ק, ל) [פדיון פטר רש"ש], מ) [בשעה שאמר אמר ערכו עלי רש"ש], נ) בפסוק כתוב קדוש, ס) גי' יעב"ץ, ע) לאכלה אמר רחמנא ולא. נ"ק, פ) ומשני אמר קרא לדורותיכם וי"ל. נ"ק, צ) אין בנו פדוי. נ"ק,

תורה אור השלם

1. מֵרֵאשִׁית עֲרִסֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַייָ תְּרוּמָה לְדֹרֹתֵיכֶם: במדבר טו כא

2. כָּל פֶּטֶר רֶחֶם לְכָל בָּשָׂר אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַייָ בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה יִהְיֶה לָּךְ אַךְ פָּדֹה תִפְדֶּה אֵת בְּכוֹר הָאָדָם וְאֵת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה: במדבר יח טו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כפדיון מעשר וכו' באחריותו הס"ד ואח"כ מ"ה שאין כאן לכהן כלום שאין חייב באחריותו כרבנן: (ב) ד"ה רבי אליעזר וכו' דהואיל:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה חלה טמאה וכו' חייב מיתה. תמיהני הא חלה טמאה הוא רק בעשה. וכזה תמוה על תוס' ע"ז סו ע"ב ד"ה אביי ועי' רש"י יבמות ל ע"א ד"ה תרומה טמאה:

רבינו גרשום

אפילו לר' שמעון נמי דשרי בהנאה אפי' הכי אין פודין דצבי ואיל כתי' בהו: בבהמת שביעית בשה שקנוי מפירות שביעית: ודאי פטר חמור לא תבעי לך דאין פודין בבהמת שביעית דלאכלה אמר רחמנא והבהמה יש לה מן הפירות ולא לסחורה. דהיינו סחורה שפודה הפטר חמור בהאי שה: כי תבעי לך ספק. אם יכול לפדות בה ספק פטר חמור: ואליבא דר' שמעון דלית ליה ספק ברישא דשמעתין וכיון דלעצמו הוא למה לי לאפרושי וכו'. ואמרינן [לעיל] מתניתין ר' יהודה היא דתני כו'. ור"ש מתיר קס"ד דר' שמעון מתיר דלא צריך לאפרושי כלל הואיל וספק הוא: לא תבעי לך. דמותר לפדות דהא לאו סחורה היא דבלא פדיון נמי הוה מותר: כי תבעי לך אליבא דר' יהודה. דמצריך לאפרושי לאפקועיה איסוריה: מאי כיון דמפריש טלה והוא לעצמו לאכלה קרינן ביה הואיל ולעצמו הוא: או דלמא כיון דכמה דלא מפקע לאיסור בהאי שה מי שרי ליה האי פטר חמור בהנאה וכסחורה דמי שקונה הנאתו בהאי שה ואסור: אין פודין בה את הודאי. פטר חמור דהיינו סחורה: אבל פודין בו את הספק. דלא כסחורה גמורה הוא דלא הוי [אלא] ספק: ואמר רב חסדא. פטורה מן הבכורה לאכלה אמר רחמנא ולא לשרפה ואלו אמורין דבכור לשרפה קיימי וחייבת במתנות בזרוע ולחיים דלאכילה קיימי קמ"ל מיהא ברייתא דרב חסדא דפודין בו את הספק: עד שלא הורמה החלה חייב מיתה. דכתיב ולא תשא עליו חטא וגו': ואמאי. חייב מיתה כיון דאילו מיטמיא החלה בשרפה קיימא ולאכלה אמר רחמנא ולא לשרפה והא חלה לא ליחייב עלה כיון דיש בה דין שרפה כי היכי דפטרת לה מן הבכורה הואיל ואימורין לשרפה קיימי: הא לא קשיא דאמאי חייב מיתה בשביעית דכתיב גבי חלה לדורותיכם דכתיב תתנו לה' תרומה לדורותיכם. דלעולם נוהגת איסורה אפילו בשביעית: ולגמר מינה מחלה לבכורה שתהא נמי חייבת בבכורה: לא דמי התם נמי משום הכי חייב עלה מיתה משום דעיקר חלה לאכילה קאי לכהן ולא לטמאה לשרפה: הכא. גבי בכור עיקר אימורין לשרפה קיימי ולא לאכילה הלכך פטור מן הבכורה דלאכלה אמר רחמנא ולא לשרפה: תנינא לה. במתניתי' נמי להא ברייתא דת"ר משום דעיקר היא: אלא אם כן פדאו. הכהן בפניו: זאת אומרת. מדקאמר אא"כ פדאו בפניו ש"מ דנחשדו הכהנים על פיטרי חמורים שלא יהו פודין אותן: פשיטא. דבברייתא חזינן בפירוש דנחשדו ומאי קמ"ל רב נחמן: מהו דתימא. אי לאו דרב נחמן הוה אמינא הני מילי דלא יתנו לו אא"כ פדאו בפניו היכא דמחזק לן בההוא דלא הוי חכם כ"כ ומיקרי ועביד ביה עבודה קודם שיפדנו: אבל בסתמא. היכא דלא מוחזק לן אימא אין צריך לפדותו בפניו דלא נחשדו קמ"ל דכולן נחשדו: משום דמורו ביה היתירא דאמר מה צורך לי לפדותי והלא כשאפדנו יהיה השה שלי ועכשיו הוא שלי ולא משגח לפדותו הלכך לא יתננו לו אא"כ פדאו בפניו: המפריש פדיון פטר חמור ומת. קודם שבא ליד כהן חייב ישראל באחריותו ליתן לו פדיון אחר כחמש סלעים של בן. כדתנן בפרק יש בכור לנחלה המפריש פדיון בנו ואבד חייב באחריות שנאמר אך פדה תפדה: וחכ"א אין חייב באחריותו כפדיון מעשר שני מה מעשר שני אם אבד פדיונו אין חייב באחריותו דשלו הוא אלא שצריך להעלותו ולאוכלו בירושלים בשיש לו מעלה ואם לאו פטור אף פדיון בכור אין חייב באחריותו העיד ר' יהושע וכולה כחכמים: מת פטר חמור. קודם שבא טלה ליד כהן: רבי אליעזר אומר יקבר. דאסור בהנאה כמתחילה: ומותר. ישראל בהנאה של טלה: וחכ"א אינו צריך ליקבר. ומותר בהנאת עורו ונבילתו: וטלה לכהן. דמעידנא דאפרשיה ברשותיה דכהן קאי: א"ל אביי. הואיל ומקיש לבכור אדם לקיש נמי לכולה מילתא. ולימא אי מה בכור אדם מותר בהנאת מלאכתו אף בכור בהמה טמאה נמי: וכי תימא הכי נמי והתנן מת וכו'. לא לעולם מותר נמי בהנאה מאי יקבר דקאמר לאו משום דאסור בהנאה אלא הואיל ומקישו לבכור אדם יקבר נמי כבכור אדם: אלא מעתה בכור אדם הוא דבעי קבורה כלומר אי משום הכי אמר יקבר דלא אסור בהנאה הוא אלא דבעי קבורה לימא יקבר כאדם אלא מדאמר יקבר ש"מ דאסור בהנאה: ועוד תניא מודה רבי אליעזר. שמפריש עליו טלה והוא שלו אלמא דאי לא מפריש אסור בהנאה וכ"ש פטר חמור ודאי. ומדלא אקשי להנאה לא תקיש נמי לאחריות: אמר רבא. לעולם לפדיה לאחריות אקשינן ליה ולא להנאה וגופיה קא דשמעינן לה דכתיב אך פדה תפדה לפדייה הקשתיו לבכור אדם ולא לדבר אחר להנאה: הערכין בשעתן. שאם העריך קטן ואח"כ הגדיל אין חייב ליתן אלא כשעה שהעריכו ופדיון הבן אינו חייב ליתנו אלא אחר שלשים דעד שלשים חיישינן שלא יהא נפל: ופטר חמור לאלתר פודין אותו אפי' בתוך שלשים. ורמינהי אין בערכין דפחות מחודש אין לו ערך. ואין נזירות פחות מל' דכתיב קדוש יהיה בגימטריא ל' ופדיון הבן ופדיון פטר חמור אין פחות משלשים יום: ומוסיפין עד עולם. דלאחר ל' ולמעלה יכול להעריכו עד עולם ויש בו תוספת ערך כשהוא גדול: ובנזירות. דאם רצה להוסיף על ל' כמה שירצה עד עולם שרי. ופדיון הבן ופטר חמור משלשים ולמעלה יכול לפדותן עד עולם. והיינו ומוסיפין עלהן. אבל בפדיונן אין תוספת דמים דכמה שיתן כשהן מן שלשים יום כך יתן בכל זמן שרוצה לפדותן. אלמא דאין פודין פטר חמור פחות משלשים יום: אמר רב נחמן אמר רב מאי לאלתר דקאמר לומר שאם פדאו לאלתר פטור דאיעבד: מכלל. דרבנן דברייתא דאין בערכין סברי דאם פדאו קודם אינו פדוי דיעבד. והא איתמר כו' א"כ מאי ביניהו וליכא לתרוצי כדקאמרת לומר שאם פדאו פדוי לעולם כדתרצינן ודקא קשיא והא איתמר עלה דההוא דכולי עלמא מעכשיו כלומר אמר בתוך שלשים הרי זה פדיונו שיהא פדוי מעכשיו קודם שלשים אין בנו פדוי אפי' דיעבד משום דכי אמר מעכשיו דמי כמאן דהשתא נמי ליהוי מצותיה ולא הוה עד שלשים אלמא דרבנן סברי אם פדאו אינו פדוי:

מוסף רש"י

מעכשיו אין בנו פדוי. אי אמר ליה מעכשיו יהא בנו פדוי לאו פדיון הוא, אלא מתנה בעלמא, דהא בתוך שלשים לא שייכא פדיה (לקמן מט.).

הדרן עלך הלוקח עובר חמורו

שיטה מקובצת

א] קמ"ל דמורה בה היתירא. קשיא לי ישראל נמי כי מפריש טלה והוא לעצמו מורה בה היתירא ונראה לי דכיון דעפ"י ב"ד עושה והוא מעכבו על פיהם (חסר כאן). תוס' חיצוניות: ב] ר"א אומר חייב באחריותן וצריך להפריש טלה אחר כמו פדיון ה' סלעים של בן. דנפקא לן בגמ' תפדה ריבה אבל ודאי אם מת הפטר חמור של ישראל אינו חייב לפדותו בשום דבר ואע"ג דגבי פדיון ודאי אם מת אחר שלשים יום חייב ליתן ה' סלעים לענין זה לא מקשינן לבן משום דהתם חוב הוא שהטיל הכתוב על האב אבל הכא אי בעי ישראל עריף ליה לחמור ואינו חייב לכהן כלום אם ירצה: וחכ"א אין חייב באחריותו דמסתבר דפטור בפדיון כמעשר שני ולא מקשי פדיון לבן: ג] מת פטר חמור לאחר שהפריש טלה ולא הספיק ליתנו לכהן ר"א אומר יקבר. דאזיל לטעמיה דאמר אין הפדיון פדיון עד דמטי ליד כהן ויקבר דסבר כרבי יהודה דאמר אסור בהנאה: ד] אי מה בכור אדם מותר בהנאה וכו'. והקשה הרב אלחנן דאמאי לא פרכינן לעיל הכי בריש פרקין גבי הא דקאמר דפטרי כהנים ולוים פטורין מפדיון פטר חמור ואמאי לא קאמר מהיקשא דמקיש להו הכא לבכור אדם ונראה לן דשאני הכא דדמי טפי להדדי דמקשינן גוף הבכור בהמה טמאה עצמו לבכור אדם אבל התם לא מקיש להו אלא מפדיון וכן נמי משמע בסמוך גבי הא דקאמר ר' אלעזר דמקיש וכו' ומקשינן דיש לתמוה דלר"א דמקיש פדיון פטר לבכור אדם תקשי ליה נמי אי מה בכור אדם וכו' ע"כ נראה לן דיש חילוק בין הקיש של גוף הבכורות להקיש פדיון ולכן לא פריך אי בכור אדם וכו' והאי חילוקא לא נהירא דהא משמע דוקא בפדיון חייב באחריותו אבל אם מת הפטר חמור פטור וטעמא כדמפרש ונראה לן דלעיל לא שייך למפרך כן דלא מקיש דיני הבכורות להדדי רק לחייב הבכור בהמה טמאה (חסר כאן) מקצת מבכור אדם: ה] אמר ר"נ לומר שאם פדאו וכו' ושינויא כרבנן נמי אתי ולענין הא גמירי שפיר למצוה פטר חמור מפדיון הבן. תוס' חיצוניות:

א] רב ששת אמר לומר שאינו עובר עליו מתיב רמי בר חמא א) מצותו כל שלשים יום מכאן ואילך או פודהו או עורפו מאי לאו מצוה לשהותו כל שלשים יום לא מצוה [א] לפדותו כל שלשים יום אי הכי מכאן ואילך או פודהו או עובר עליו מיבעי ליה ב] אלא אמר רבא לא קשיא הא רבי אליעזר דמקשי הא רבנן דלא מקשי: **מתני'** [ב] לא רצה לפדותו ב) עורפו מאחוריו וקוברו ג) [ג] מצות הפדייה קודמת למצות עריפה שנאמר [1] אם לא תפדה וערפתו [ד] מצות יעידה קודמת למצות הפדייה שנאמר [2] אשר לא יעדה והפדה [ה] מצות ד) הייבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה ועכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום מצות ה) [ו] הגאולה באדון הוא קודם לכל אדם שנאמר [3] ואם לא יגאל ונמכר בערכך:

הדרן עלך הלוקח עובר חמורו

הלוקח [ז] עובר פרתו של עובד כוכבים והמוכר לו אע"פ שאינו רשאי [ח] והמשתתף לו [ט] והמקבל ממנו והנותן לו בקבלה פטור מן הבכורה שנאמר בישראל אבל לא באחרים [י] הכהנים והלוים חייבים (א) ו) שלא נפטרו מבכור בהמה טהורה אלא מפדיון הבן ומפטר חמור: **גמ'** מאי איריא דתני עובר חמורו ברישא והדר תני עובר פרתו ליתני ברישא עובר פרתו דקדושת הגוף הוא והדר ליתני עובר חמורו דקדושת דמים הוא אמרי במערבא איבעית אימא ז) איידי דחביבא ליה כדרבי חנינא ואי בעית אימא איידי דזוטרן מיליה דבהמה טמאה (ב) פסיק ושדי לה אמר ר' יצחק בר נחמני אמר ריש לקיש משום ר' אושעיא [כ] ישראל שנתן מעות לעובד כוכבים בבהמתו בדיניהם אע"פ שלא משך קנה וחייבת בבכורה ועובד כוכבים שנתן מעות לישראל בבהמתו בדיניהם אע"פ שלא משך קנה ופטור מן הבכורה אמר מר ישראל שנתן מעות לעובד כוכבים בדיניהם אף על פי שלא משך קנה וחייבת בבכורה מאי בדיניהם אי נימא בדיניהם דגופיה דאתי בקל וחומר אם גופיה קני ליה ישראל בכסף דכתיב [4] לרשת אחוזה ח) הקישו הכתוב לאחוזה מה אחוזה נקנית בכסף ובשטר ובחזקה [ל] אף עבד כנעני נקנה בכסף ממונו לא כל שכן הוא אם כן אפי' בשטר ובחזקה נמי ועוד ישראל מישראל יוכיחו דגופיה קני ליה בכסף ממונו במשיכה אלא אמר אביי בדיניהם שפסקה להם תורה [5] או קנה מיד עמיתך מיד עמיתך הוא דבמשיכה הא מיד עובד כוכבים בכסף ואימא מיד עובד כוכבים כלל כלל לא אמרי לא ס"ד ק"ו הוא אם גופו קונה ממונו לא כ"ש ואימא מיד עובד כוכבים עד דאיכא תרתי אמרי ולאו ק"ו הוא גופו באחת ממונו בשתים ואימא או בהא או בהא דומיא דעמיתך ג] מה עמיתך בחדא אף עובד כוכבים נמי בחדא אמר מר ועובד כוכבים שנתן מעות לישראל בבהמתו בדיניהן אע"פ שלא משך קנה ופטור מן הבכורה מאי בדיניהן אילימא בדיניהן דגופיה משום דאתי בק"ו אם גופו (ג) ישראל קני ליה בכסף דכתיב [6] מכסף מקנתו ממונו לא כ"ש ישראל מישראל יוכיחו דגופו קני בכסף ממונו במשיכה אלא אמר אביי בדיניהם שפסקה להם תורה [5] וכי תמכרו ממכר לעמיתך במשיכה הא לעובד כוכבים בכסף ואימא לעובד כוכבים כלל כלל לא ד] אמרי לאו ק"ו הוא אם גופו קנה ממונו לא כ"ש אימא לעובד כוכבים עד דאיכא תרתי לאו ק"ו הוא גופו באחד ממונו בשתים ואימא או בהא או בהא דומיא דעמיתך מה

רב ששת אמר. לעולם מצות פדיון (ד) לאלתר והאי דקתני אין בערכין ופטר חמור פחות משלשים שאינו עובר עליו עד שלשים יום מכאן ואילך עובר: **מאי לאו מצוה להשהותו.** כרב נחמן וקשיא לרב ששת: **מצוה לפדותו.** דמלאלתר עד שלשים הוי זמן פדייה ומכאן ואילך עובר: **אלא אמר רבא.** לעולם מצוה להשהותו ואפי' הכי כרב נחמן לא מתריצנא ולא קשיא הא דקתני שלשים יום מצוה להשהותו: **רבי אליעזר הוא דמקיש.** בכור בהמה טמאה לבכור אדם: **והא.** דקתני לאלתר רבנן (ה) היא דמתניתין דלא מקשו: **מתני' מצות יעידה.** באמה העבריה שייעדנה אדון לאשה: **קודמת למצות פדייה.** שהיא פודה עצמה: **אשר לא יעדה והפדה.** אם יעדה זה מוטב: **עכשיו מצות חליצה קודמת.** שהמייבם את יבמתו שלא לשם מצוה פוגע באיסור אשת אח: **באדון.** (ו) במתפיס בהמה טמאה לבדק הבית מצות פדייתה באדון קודם לכל אדם:

הדרן עלך הלוקח עובר חמורו

הלוקח עובר פרתו. שאינו רשאי. למכור לעובד כוכבים (ז) בהמה: **גמ' כדרבי חנינא.** בפ' קמא (לעיל ה:) מה נשתנו פטרי חמורים מפטרי סוסים וגמלים כו': **דזוטרן מיליה.** דלא מיירי בפטר חמור אלא פרקא קמא וכולה מסכתא איירי בבכור בהמה טהורה: **בבהמתו.** בעדרו: **בדיניהן.** דיינינן ליה בדיניהן ולקמן מפרש מאי היא: **אחוזה נקנית בכסף ובשטר ובחזקה.** מכי דייש אמילרי כדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף כו.): **וממונו במשיכה.** מטלטלין אין נקנין אלא במשיכה במסכת קדושין (דף כו.): **מיד עמיתך.** משמע מיד ליד דהיינו משיכה: **כלל כלל לא.** עד שתבא לרשותו של ישראל לא קני: **ואימא או בהא או בהא.** והכי משמע קרא מיד עמיתך הוא דבמשיכה ולא בכסף הא מיד עובד כוכבים באיזה שתרצה ונשמע מיניה דהיכא דמשך ולא נתן מעו' נמי קני: מה

מצות חליצה קודמת. מה שפי' רבינו חננאל פי' פרק החולץ (יבמות דף לט:): **מצות** גאולה קודמת באדון שנאמר ואם לא יגאל. בערכין פרק המקדיש שדהו (דף כז.) מפ' טעם אחר דבעלים קודמין לפי שמוסיפין חומש והתם פריך לה ומשני:

הדרן עלך הלוקח עובר חמורו

הלוקח. קנה וחייבת בבכורה. ואע"ג דשמעינן קנה איצטריך לאשמועינן דחייבת בבכורה דלא תימא קנה ה] מספק או מדרבנן קמ"ל דקנה קנין גמור: **מה** אחוזה נקנית בכסף ובשטר ובחזקה. פירוש כשקונה מישראל אף עבד כנעני כן כשקונין מישראל אבל בעובד כוכבים לא מסתבר שיועיל שטר לפי שקנין שטר לא שייך בעובד כוכבים כדאמרי' פ' חזקת הבתים (ב"ב דף נד:) עובד כוכבים מכי מטא זוזי לידיה איסתליק ליה וישראל לא קני ° עד דמטא שטרא לידיה: **מיד** עמיתך במשיכה הא מיד עובד כוכבים בכסף. וא"ת דלמא הא מיד ט) עובד כוכבים בשטר ובחזקה דחזקה נמי שייכא במטלטלין אם עשה בהן שום תיקון כעין נעל וגדר ופרץ בקרקע ו] י"ל דשני קנייני' הללו הויין מצויין ושייכי זה במוכר וזה בלוקח שזה נותן מעות וזה מושך אצלו החפץ וכן לרבי יוחנן בסמוך י) דדרשינן איפכא מיד עמיתך בכסף הא לעובד כוכבים במשיכה וא"ת מנלן שהן חשובין קנין כלל דמוקמינן מסברא קניין דקרא בהני י"ל דאשכחן כסף שקונה במקום אחר בקרקע ובהקדש ומשיכה במציאה והפקר: **אימא** לעובד כוכבים כלל כלל לא קל וחומר אם גופו קני ממונו לא כל שכן. וא"ת דלמא בחליפין דהוא מקני ממונו כדדריש בקדושין (דף ח.) מכסף מקנתו בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתורת תבואה וכלים ומאי ניהו חליפין ובעבד עברי הנמכר לעובד כוכבים כתיב האי קרא משמע הא שאר כגון מטלטלין קונה עובד כוכבים בחליפין וי"ל דהאי לא אשכחן כסף או משיכה בעובד כוכבים לא הוה מוקמינן ליה בחליפין כ) ועי"ל האי דקאמר עובד כוכבים בחדא לאו בחליפין ששוה בעובד כוכבים וישראל מיירי אלא בקנין חדש כגון כסף או משיכה: (לעיל) ל) **אם** גופו קני. אם גופו דישראל קני ליה עובד כוכבים בכסף כו' מדלא פריך הכא אם כן אפי' בשטר וחזקה נמי כדפריך לעיל יש ראיה לפר"ת דמפרש פרק קמא דקדושין (דף יד:) אשכחן עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים שכל קניינו בכסף כלומר כל קנינו דעובד כוכבים בעבד עברי בכסף כדכתיב (ויקרא כה) מכסף מקנתו ולא בשטר וחזקה כדמוכח הכא ובקונטרס פי' שם דכל דבר קניינו בכסף כדדרשינן הכא מיד עמיתך במשיכה הא מיד עובד כוכבים בכסף וקשה דהאי דרשא לריש לקיש היא והלכה כר' יוחנן וא"ת אכתי עובד כוכבי' קונה ישראל בחזקה כדאמר גיטין (דף לח.) מנין לעובד כוכבים שקונה ישראל בחזקה שנאמר וישב ממנו שבי י"ל דההיא חזקה כשיש מלחמה הוא והוא הדין ממונו כדאמר חולין (דף ס:) עמון ומואב טיהרו בסיחון: דבר

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"א ה"ו ע"ש], ב) [במשנה שבמשניות איתא עורפו בקופיץ ופי' הר"ב קופיץ סכין גדול כמין גרזן קטן וכו'], ג) [עי' תוס' ערכין כז. ד"ה מאי], ד) יבמות לט:, כתובות סד., ה) [ערכין כז.], ו) [לעיל ד.], ז) [יבמות ג: וש"נ], ח) [קדושין כב:], ט) עובד כוכבים בחזקה דחזקה כצ"ל ל"ק, י) דרשינן ל"ק, כ) והא דקאמר אף עובד כוכבים נמי בחדא לאו בחליפין מיירי שזה קנין חדש אלא בקנין שישוה בעובד כוכבים וישראל כגון כסף או משיכה כדאמרי' לעיל הס"ד ל"ק, ל) עי' בס' בני יעקב סי' ב,

◆

תורה אור השלם

1. וְכָל פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְשֶׂה וְאִם לֹא תִפְדֶּה וַעֲרַפְתּוֹ וְכֹל בְּכוֹר אָדָם בְּבָנֶיךָ תִּפְדֶּה: שמות יג יג
2. אִם רָעָה בְּעֵינֵי אֲדֹנֶיהָ אֲשֶׁר לוֹ יְעָדָהּ וְהֶפְדָּהּ לְעַם נָכְרִי לֹא יִמְשֹׁל לְמָכְרָהּ בְּבִגְדוֹ בָהּ: שמות כא ח
3. וְאִם בַּבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה וּפָדָה בְעֶרְכֶּךָ וְיָסַף חֲמִשִׁתוֹ עָלָיו וְאִם לֹא יִגָּאֵל וְנִמְכַּר בְּעֶרְכֶּךָ: ויקרא כז כז
4. וְהִתְנַחַלְתֶּם אֹתָם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לָרֶשֶׁת אֲחֻזָּה לְעֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ וּבְאַחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאָחִיו לֹא תִרְדֶּה בוֹ בְּפָרֶךְ: ויקרא כה מו
5. וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קָנֹה מִיַּד עֲמִיתֶךָ אַל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו: ויקרא כה יד
6. אִם עוֹד רַבּוֹת בַּשָּׁנִים לְפִיהֶן יָשִׁיב גְּאֻלָּתוֹ מִכֶּסֶף מִקְנָתוֹ: ויקרא כה נא

◆

הגהות הב"ח

(א) במשנה הכהנים ולוים חייבים לא נפטרו: **(ב)** גמ' פסיק ושדי לה. נ"ב ובשבועות ובנדרים איתא כה"ג פסיק שרי להו ע"ש ברש"י: **(ג)** שם אם גופו של ישראל קני ליה בכסף דכתיב מכסף מקנתו: **(ד)** רש"י ד"ה רב ששת וכו' פדיון פטר חמור לאלתר: **(ה)** ד"ה והא וכו' רבנן דמתני' היא דלא: **(ו)** ד"ה באדון המתפיס בהמה לבדק כצ"ל ותיבת טמאה נמחק: **(ז)** ד"ה שאינו וכו' בהמה גסה הס"ד:

◆

רבינו גרשום

רב ששת אמר. מאי ופדיון פטר חמור לאלתר לומר שאם פדאו קודם ל' אינו עובר עליו אע"ג דפדאו שלא בזמן מצותו: מאי מצותו כל ל' דקאמר לאו מצוה לשהותו כל שלשים קודם שיפדנו אלמא דאם פדאו קודם עובר עליו: לא מצוה לפדותו כל שלשים קאמר דבתוך ל' עד ל' הוי זמן פדייתו ואם לא פדאו עד ל': עובר עליו מיכן ואילך אי הכי. כיון דמוקמת דמצוה לפדותו כל ל'. האי דקתני מיכן ואילך (מל' ואילך) או פודהו או עורפו. מיכן ואילך א) או עורפו או עובר עליו מיבעי ליה משום דכבר עבר זמן פדייתו אלא מדתני או פודהו או עורפו ש"מ משום הכי או פודהו דמיכן ואילך הוי זמן פדייתו אלמא דמצוה לשהותו וליתא לדרב ששת דאמר לומר שאינו עובר עליו ולטעמיך קשיא אהדדי: אלא אמר רבא לא קשיא הא דתני ובפדיון הבן ובפטר חמור פחות מל' היינו ר' אליעזר דמקיש בכור בהמה טמאה לבכור אדם דכתיב אך פדה תפדה וגו' והא דתני ופדיון פטר חמור לאלתר היינו רבנן דלא מקשי: לשם מצוה. לבנות בית אחיו: בראשונה. כשהיו אנשים כשרים ועכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה. אלא לשם בעילה: אמרו מצות חליצה קודמת. דכיון דלא בעיל לשם מצוה הוי כפוגע בערוה: מצות גאולת בהמה טמאה באדון קודם לגאולת כל אדם משום דבעלים מוסיפין חומש כשגואלין אותה. ושאר כל אדם הגואל אותה אין מוסיפין חומש דכתיב ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך ויסף חמישיתו עליו ואם לא גאל (באדם) [בבעלים] נמכר בערכך לכל אדם: **סליק פירקא**

לא נפטרו אלא מפדיון הבן ופטר חמור. כדאמר בפרקין דלעיל אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה את שישנו בבכור אדם ישנו בבכור בהמה טמאה כו' אלמא דלא נפטרו אלא מאלו ב' דינין: דקדושת הגוף. דאינו בר פדייה: אידי דחביבא ליה כר' חנינא דאמ' [לעיל] שהרי סייעו את ישראל וכו': אידי דזוטרן מילתא (דליכא ב') [דלא מיירי ביה] אלא בפרק ראשון אבל כולה מסכתא מיירי בבכור בהמה טהורה: בדיניה'. כלומ' כל סחורה שיש יד עובד כוכבים באמצע בעי למיזל אחר דינו ואזלינן בתר דיניהן ובדיניהן מעות קונות: אילימא בדיני דגופו. דעובד כוכבים דנקנה לישראל בכסף דהקישו הכתוב לאחוזה דכתיב והתנחלתם וגו' מה אחוזה נקנית בכסף בשטר ובחזקה אף עבד כנעני: ועוד מכסף מקנתו משמע בין ישראל לעובד כוכבים בין עובד כוכבים לישראל בכסף: ממונו בהמתו לא כ"ש. מיהא לא שמעי' ישראל מישראל יוכיח דגופו קני ליה בכסף כדאמרן מכסף מקנתו וממונו במשיכה: מיד עמיתך הוא דבמשיכה דכתיב מיד דבר הניתן מיד ליד. מיד עובד כוכבים מכסף: ואימא דלהכי אתא קרא מיד עמיתך הוא דליקני מיד עובד כוכבים כלל לא דאם רוצה העובד כוכבים לחזור בו יכול

א) גי' רבינו בגמ' א"ה מכאן ואילך או עורפו או עובר עליו וכו' ומפרש לרב ששת לאחר ל' אין תקנה בפדיון כלל.

עין משפט נר מצוה

עז א מיי' פי"ב מהלכות בכורים הלכה ו סמג עשין קמה קמו טוש"ע י"ד סימן שכא סעיף א:
ב [מיי' שם הלכה א והלכה ז]:
עח ג מיי' שם הלכה א טוש"ע שם סעיף יב:
עט ד מיי' פ"ד מהלכות עבדים הלכה ז:
פ ה מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה ב טוש"ע אה"ע סי' קסה סעי' א:
פא ו מיי' פ"ה מהלכות ערכין הלכה א:
א ז מיי' פ"ד מהלכות בכורות הלכה ב סמג עשין קמה קמו:
ב ח מיי' שם הלכה א וסמג שם טוש"ע י"ד סי' שכ סעיף ג:
ג ט מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ז:
ד י מיי' פ"א מהלכות בכורות הלכה ז טוש"ע י"ד סימן שכ סעיף א:
ה כ מיי' פ"ד שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ו:
ו ל מיי' פ"ה מהלכות עבדים הלכה א טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף כג:

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מה וכו' עד דמטא שטרא לידיה. עיין קדושין יד ע"ב תד"ה הואיל:

◆

שיטה מקובצת

א] רב ששת אמר לומר שאינו עובר עליו. כלומר ודאי גם למצוה מצוה לאלתר כדקתני ברייתא קמייתא והאי דקתני אין בפטר חמור פחות מל' לענין דאינו עובר אם מאחר לפדותו עד ל' אבל מכאן ואילך עובר עליו אם אין פודהו או עורפו וצ"ע כיון דמצוה לפדותו לאלתר אלמא לא יליף כלל מפדיון הבן א"כ מנ"ל הא דמל' [יום ואילך] עובר ומה שיעור דל' יום וצ"ל דמדרבנן בעלמא: ב] אלא אמר רבא ל"ק הא ר"א דמקיש וכו'. צ"ל דרבא לא ס"ל כר"נ דאמר מצוה להשהותו דא"כ לא הוצרך לומר הא ר"א הא רבנן א) דלר"נ ניחא הך ברייתא דמצוה להשהותו ודאי מצינן לפרושי דשנוי' באפי נפשה קמשני ולא נימא דהא דקתני אין בפטר חמור פחות מל' מיירי לומר שאינו עובר עליו כר"ש אלא כר"א ובדיעבד נמי אינו פודי אם פדהו תוך ל' יום או למצוה מיהת דמצוה להשהותו דהך פדיון דפטר חמור לאלתר כרבנן ובקונט' כתב לא כר"נ מהרצא אלא כרב ששת וצ"ע למה לא פירש רש"י דהוי שנויא באפי נפשה. תוס' חיצוניות: ג] מה עמיתך בחדא אף עובד כוכבים בחדא. מכאן היה קשה לר"י על שהיה מפרש בפ"ק דקדושין גבי הא דקאמר התם מכסף מקנתו בכסף הוא נקנה פירוש העבד עברי לעובד כוכבים ואינו נקנה בתורת תבואה וכלים פירוש חליפין ונראה לר"י משום דעובד כוכבים קונה שפיר שאר קניינין בחליפין מדמיעט התם עבד עברי דאינו נקנה לעובד כוכבים בחליפין ואם אין עובד כוכבים קונה בשום מקום בחליפין אמאי אצטריך קרא למעוטי גבי עבד עברי אלא ש"מ דעובד כוכבים קונה בחליפין והשתא קשה לר"י מאי האי דקאמר הכא ישראל בחדא אף עובד כוכבים בחדא והא עובד כוכבים נמי נקנה בחליפין ואור"י דה"נ קאמר ישראל בחדא אעפ"י שקנה גם בחליפין וטעמא דלא חשיב חליפין משום דלא חשיב אלא הני קנינין דכתיבי בקרא משיכה ומעות כדפיר' לעיל שבאותן קנינין בני אדם רגילין לישא וליתן ומתוך כך ניחא קושיא אחרת שמקשה התם ר"י גבי הא דהכא דהיכי ס"ד דנילף משדה עפרון שתקנה אשה בחליפין והלא שדה עפרון לא מיקניא בחליפין דלא מצינו חליפין לעובד כוכבים כדמשמע הכא לעובד כוכבים בחדא ולישראל בחדא ולמאי דפי' ניחא דלעולם הוא קונה שפיר בחליפין והא דלא חשיב ליה משום דלא חשיב אלא הני דכתיבי בקרא וכן ראיתי בשם ר' יהודה כתוב שראה את ר"י רבו שהורה הלכה למעשה באדם ששלח עובד כוכבים להביא מעותיו המופקדים לו ביד חבירו וכתב בה וקנינא מן פלוני בר פלוני במנא דכשר למקני' ביה והיינו חליפין ומיהו יש לגמגם דהיאך עשאה ע"י עובד כוכבים הא קי"ל שליח שויה ואין שליחות לעובד כוכבים ומיהו מאחר שקנה העובד כוכבים בחליפין מיד הישראל המורשה אין לנפקד לחוש שמא יתבענו המפקיד לדין ובפ"ק דקדושין הארכתי. תוס' חיצוניות: ד] אמרת ק"ו גופו קונה ממונו לא כ"ש וא"ת אמאי לא קאמר כסף דישראל יוכיח דגופו של ישראל קנוי בו ואין ממונו דישראל קנוי בו וה"נ קאמר לעיל וי"ל דאין זה סברא שלא יהיה שום קנין בממון דעובד כוכבים דלגבי זה אין לומר יוכיח דודקא לעיל דבעי למילף קנין שיועיל במטלטלין שייך לומר ישראל יוכיח. תוס' חיצוניות: ה] דלא תימא קנה ואור"י דהוה ס"ד דקנה מספק והכהן לא יוכל להוציא מידו הבכור מטעם ספק קמ"ל דחייב בבכורה ודאי שהקנין קנין גמור ולהכי תנא נמי בתר הכי אעפ"י שלא משך קנה ופטורה מן הבכורה ע"כ: ו] י"ל דב' קנינים וכו' וז"ל תוס' חיצוניות וי"ל דפשיטא ליה דלית לן לרבויי אלא משיכה וכסף שאלו הקנינים רגילים בני אדם לעשות לישא וליתן בהם ולכך פשיטא ליה דאתא לרבויי כסף או משיכה ושמא י"ל דדוקא כסף משוי למשיכה משום דשכיחי חד בלוקח וחד במוכר שהמוכר מקבל המעות והלוקח מושך אצלו הלכך דמו אהדדי טפי משאר קנינים:

א) אולי צ"ל דלר"נ ודאי ניחא הך ברייתא דמצי' לפרושי דמצוה להשהותו קאמר אלא דשינוי' וכו'.